№ 168 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 6

1903

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 6 № 168

ԵՐԵՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Յօդուածները սրբագրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ» կամ Tiflis, Rédaction «Mschak» Տելեֆօն № 258.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ. Տելեֆօն № 258.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նոր պահանջների առաջ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մեր քաղաքերից. Հայ ժողովրդական երգեր: Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Թիւրքիայի կեանքից. Կ. Պօլսի լրագիրներից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակներ Ֆինլանդիայից:

ՆՈՐ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻ ԱՌԱՋ

Այն մարդիկ, որոնք շփումներ ունեն գաւառի հետ, գիտեն, որ վերջին տարիներում ժողովուրդը սկսել է հարցասէր դառնալ, հետաքրքրվում է թէ իր շրջապատող կեանքի և թէ աւելի հեռաւոր տեղերի ընթացիկ երևոյթներով: Նոր կեանքի պահանջները, հաղորդակցութեան ճանապարհների դիւրանալը, մտքերի փոխանակութեան զարգացումը դրդում են մարդկանց կամաց-կամաց փոխոխութիւններ մտցնել իրանց կենցաղավարութեան և հասարակական գործունէութեան մէջ:

Գաւառում սկսում են նշանակութիւն տալ խորհրդակցութիւններին իրանց առօրեայ պէտքերի մասին: Առաջ, երբ կեանքը հոսում էր աւանդական, մի անգամ ծրագրված շաւղով, մարդկանց խորհրդակցութիւնները կրում էին հասարակ ձև և որոշումները կայացնվում էին շատ հեշտութեամբ: Իսկ այժմ, երբ սկսել են երևան գալ նոր հանգամանքներ, կեանքի վրա ներգործող նոր ազդեցութիւններ, իսկ երբեմն բոլորովին օտար և անծանօթ դրութիւններ, այժմ այլ ևս առաջվան պէս հեշտ չէ որոշումներ կայացնել և գաւառական ժողովուրդը ստիպված է իր ուղեղը լարել, որպէս զի կարող լինի նըպատակայարմար եզրակացութեան գալ:

Ահա այդտեղ զգացվում է աւելի պատրաստված, աւելի փորձառու մարդկանց ներկայութիւնը գաւառում: Մի կողմից գործողը, միւս կողմից գիրքը պէտք է առաջ գան իրանց աջակցութիւնը ցոյց տալու գաւառացուն և նպաստելու, որ կարողանայ յաղթող դուրս գալ կեանքի խոչընդոտների մէջ և օրէցօր բարւոքել իր կեանքը բարոյապէս և նիւթապէս:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ՔԱՂԱՔԵՐԻՑ

Միայն հարուստ գիւղական վաշխառուները չեն, որ աղքատ, տգէտ գիւղացուն կեղեքում, հարստահարում, օրական հացի կարօտ են թողնում, նոյնը աւելի անխիղճ կերպով, կատարում են Թիֆլիսի Հաւլաբար մասում վաշխառու կանայք, որոնք ոչ թէ մուրհակներ են պահանջում, գիւղական վաշխառուների նման, այլ ոսկու և արծաթէ զանազան իրեր և զարդարանքներ են գրաւ վերցնում, օրինակ գդալներ, բաժակներ, մատանիներ, ականջի օղեր, ճակատի քորոցներ և այլն, տալով միմիայն արժողութեան մի երրորդական մասը. օրինակ, եթէ իրը արժէ 100 ր., տալիս են 30 ր. և իւրաքանչիւր թումանին ամեն ամսում 20—40 կոպ. տոկոս են առնում:

Եթէ յիշեալ պայմաններով վերջանային սրանց հաշիւները, դրութիւնն այնքան էլ ցաւալի չէր լինի. բայց ցաւալին այն է, որ շատ անգամ ուրիշի սեփականութիւնն են իւրացնում: Զանազան վաշխառու Կէկէլներ և Մաթօներ խաղալիք են դարձնում իրանց ձեռքին աղքատ կանանցը, ուրանում են նրանց գրաւը: Երբեմն էլ գրաւը ազատելու ժամանակ չեն պահանջում այն, ինչ որ տուել են, այլ շատ, օրինակ, եթէ մէկը տուել է 20 րուբլի, պահանջում է 30—35 րուբլի: Ի՞նչ անէ խեղճ պարտատէր աղքատ կինը. յանձնելու ժամանակ ստացագիր չէ ստացել, փաստեր չունի, որ դատարան դիմէ, վկաներն էլ միշտ հարուստների կողմն են անցնում. իսկ լացն ու կոծը վաշխառուի ապառաժ սիրտը չէ կարողանում շարժել...

Բայց հետաքրքիր է իմանալ, թէ ինչից դրդված կինը պարտք է վերցնում, մինչ մարդ չունի:

Հաւլաբարում շատ ընտանիքների կանայք են կերակրում, տան վարձ տալիս, հագցնում մի առեղով, կարով կամ զանազան արբէշումեղէններ գործելով: Այսպիսի ընտանիքների մեծամասնութիւնը կազմում են արհեստաւորները, որոնք ամբողջ շաբաթը բանելով, արիւն-քըրտինք թափելով մի քանի րուբլի են ձեռք բերում, բայց այդ րուբլիները տուն չեն հասնում. ճանապարհին արհեստաւորը ուխտատեղին—գինետուն է գնում, և վերջին կոպէկը թողնելով այնտեղ, դատարկ գրպանով տուն է վերադառնում: Մի քանիսը, տուն գալուց, իսկոյն և եթ քնում են, առանց հայհոյանքի և ծեծի. իսկ շատերն էլ գազան են դառնում, ծեծում են կնոջը, որ փող տայ հարբեցողութիւնը շարունակելու, ծխախոտ գնելու, չը մտածելով, որ տանեցիք ցամաք հացի իսկ կարօտ են եղել:

Շատերն են զոհ գնացել ծեծին, ոմանք հիւանդացել, ոմանք տան եղած չեղածն ու իրանց աշխատանքը ուրիշի տանը գրաւ թողել, ոմանք էլ բարոյականութիւնից են զրկվել: Ես իմ ականջով լսել ու տեսել եմ, թէ ինչպէս մի ամուսին իր կնոջը ծեծում ու նախատում էր, թէ ինչու իրան համար փող չէ ճարում—գնա, պոռնկութիւն արա, ինձ համար միայն թէ փող բերես. իսկ կինը աղիողորմ կերպով լալիս էր ասելով. «ապանիր, խեղդիր, այդ ես չեմ անիր»:

Վաշխառու կանանցը միմիայն ոստիկանութիւնը կարող է պատժել, սահմանափակել նրանց գործունէութիւնը:

Մելիք

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

Հայ ժողովրդական երգեր ասելով, ի հարկէ, մենք պէտք է հասկանանք այն՝ ինչ որ ժողովրդի ստեղծագործութիւնն է. բայց մեզանից շատերը ընդունում են անուշադրութեամբ և կամ անգիտակցաբար համարեա բոլոր այն երգերը, որ երգում է հայ ժողովուրդը, որպէս «հայ ժողովրդական երգեր»: Արդէն դէպքեր եղած են, որ նոյն կերպով նաև ցոյց են տըրված գեղարուեստով հետաքրքրվող եւրօպացիներին: Սա մի թիւրիմացութիւն է, որ անհրաժեշտ է պարզել. իսկ պարզելու համար մենք պէտք է ուշադրութիւն դարձնենք մեր երգերի ծագման վրա, և այդ ուղղութեամբ մենք կը գանք այն եզրակացութեան, որ պէտք կը լինի բաժանել հայ ժողովրդի բոլոր երգած երգերը երկու տեսակի՝ «ժողովրդական» և «ժողովրդականացած»:

«Ժողովրդական» երգերը նրանք են, որոնց թէ եղանակները և թէ բառերը ինքը ժողովուրդն է ստեղծում, կամ ժողովուրդը վերցնում է մի որ և է բանաստեղծի բառերը և յարմարեցնում է դրան մի եղանակ, այնպէս, ինչպէս նրա վրա ազդում է նոյն բառերի միտքը: Այս երկրորդ տեսակի «ժողովրդական» երգերի քանակութիւնը անհամեմատ քիչ է, քան առաջին տեսակինը: Ի հարկէ, ամբողջ ժողովուրդը չէ մի երգի հեղինակը, այլ այդ ժողովրդի մասսայից մի մի անհատներ, որոնք ոչ մի տեղեկութիւն չունենալով երաժշտութեան մասին, ուղեղի և սրտի թելադրութեամբ ստեղծում են երգերն իրանց թէ բառերով և թէ եղանակներով և կամ միայն մելոդիաներ: Այս գործում մեր աշուղները—ժողովրդական երգիչները մեծ դեր են կատարում և ահա այդպիսի կոմպօզիցիաները, որ տրվում են բնութեան թելադրութեամբ, մենք ընդունում ենք որպէս «ժողովրդական երգեր»:

«Ժողովրդականացած» երգերը նրանք են, որոնք արդիւնք են՝ մելօդիայով մի որ և է ուժեղ թէ թոյլ երաժշտի, իսկ բառերով՝ մի որ և է բանաստեղծի. սրանց մէջ մտնում են՝ օտար լեզուներից թարգմանվածները և մեր գրաբառ գրված ազգային երգերը, որոնք մեծ մասամբ ոչ այլ ինչ են, եթէ ոչ մի մի եւրօպական եղանակներով երգեր. սրանց մէջ դուք չէք գտնի այն, իր տեսակի, դարձուածքները

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՖԻՆԼԱՆԴԻԱՅԻՑ

Հանգէ, յուլիսի 10-ին

III

Ֆինլանդիան դեռ XII և XIII դարերում ընկաւ Շվէցիայի տիրապետութեան տակ, բայց Ռուսաստանը Մեծն Պետրոսի ժամանակից սկսած ձգտեց գրաւել այդ երկիրը: Ռուսաստանը մի քանի անգամ պատերազմ մղեց շվէդների դէմ Ֆինլանդիայի տիրապետութեան համար և երբ 1721 թւին շվէդները յաղթվեցին, Նիշթադի խաղաղութեան դաշնագրով հարաւարևելեան Ֆինլանդիան անցաւ Ռուսաստանին: Գուստավ III թագաւորը 1743 թւին նորից պատերազմի բռնվեց Ռուսաստանի հետ, Ֆինլանդիան յետ առնելու նպատակով, բայց յաղթվեց: Վերջապէս, 1809-ին կնքված Տիլզիտի դաշնագրով ամբողջ Ֆինլանդիան անցաւ Ռուսաստանի ձեռքը. շվէդները զիջեցին այդ երկիրը «ի սեփականութիւն և ի վեհապետական տիրապետութիւն ռուսաց կայսրութեան» և Ալէքսանդր I կայսրը, ընդունելով Բօրգօ քաղաքում գումարված սէյմի հաւատարմութեան երդումը, տուեց Ֆինլանդիային առանձին կազմակերպութիւն «Մեծ-Իշխանութիւն Ֆինլանդիայի» անունով, պահպանելով նրա ինքնուրոյն օրէնսդրութիւնը, վարչութիւնը և դատարանը, նրա երկիրը և հպատակութիւնը: Ինքն կայսրը դարձաւ «Մեծ-Իշխան Ֆինլանդիայի» և հաստատեց այդ բոլորը 1809 թւին Բօրգօս քաղաքում տուած այս հրովարտակով. «Նախախնամութեան բարեհաճութեամբ, տիրապետելով Ֆինլանդիայի մեծ-իշխանութեան, Մենք բարի համարեցինք սրանով վերահաստատել և վերասահմանել այն կրօնը, հիմնական օրէնքները, իրաւունքները և առանձնաշնորհումները, որ մինչև այսօր վայելում էին իրանց սահմանադրութեան համաձայն այս իշխանութեան բոլոր դասակարգերը և բնակիչ-հպատակները, մեծից մինչև փոքրը, խոստանալով պահպանել նրանց անխախտ և անթերի իրանց ույժի և գործողութեան մէջ»:

Ֆինլանդիայի պետական կազմակերպութեան հիմքը կազմում են, ուրեմն, 1722 և 1789 թ. շվէդական օրէնքները, որոնց վրա 1869 թ. աւելացան Սէյմի մշակած նոր օրէնքները, Մեծ-Իշխան Կայսրի հաստատութեամբ. այս վերջին օրէնքները 1886 թ. նոր փոփոխութիւն կրեցին: Այդ օրէնսդրութիւնների համաձայն երկրի բարձր կառավարչական հաստատութիւնն է Սէյմը կամ պատգամաւորների ժողովը, որ բաղկացած է ազգաբնակութեան 4 դասակարգերի—ազնուական և ազնուական, հոգևորականութեան, քաղաքացիների, գիւղացիների—պատգամաւորներից և գումարվում է 5 տարին մի անգամ: Սէյմի նախագահը ազնուականութեան պարագլուխն է, որին նշանակում է Թագաւոր Կայսրը: Սէյմի մէջ վճիռներ կայացնելու համար պէտք է երեք դասակարգի պատգամաւորների համաձայնութիւնը, բացի հիմնական օրէնքները, դասակարգերի իրաւունքները փոխելու, նոր հարկեր աւելացնելու խնդիրները, որոնց համար հարկաւոր է ունենալ բոլոր չորս դասակարգերի համաձայնութիւնը: Նոր օրէնքներ Սէյմին առաջարկելու իրաւունք ունի միայն Մեծ-Իշխան Կայսրը, իսկ Սէյմը, իր կողմից, կարող է աղերսագիր տալ Կայսրին նոր օրէնքներ սահմանելու համար: Վարչական նպատակների համար Պետերբուրգում հաստատված է ֆինլանդական գործերի կօմիտէտ, որի գլուխն է ֆինլանդական գործերի ստատս-սեկրետար մինիստրը (ներկայումս ներքին գործերի մինիստր Պլէվէ). այդ մինիստրի միջոցով կօմիտէտը զեկուցումն է ներկայացնում Կայսրին ֆինլանդական գործերի մասին: Իբրև կայսերական կառավարութեան և Մեծ-Իշխանի ներկայացուցիչ Կայսրը նշանակում է Ֆինլանդիայի ընդհանուր-նահանգապետին, որ ենթարկվում է ստատս-սեկրետարին: Ընդհանուր-նահանգապետը զօրքի և ոստիկանութեան գլխաւորն է, ինչպէս և սենատի նախագահը: Նա իրաւունք ունի պատել երկրում դատաստանական և վարչական հաստատութիւնները քննելու համար սենատի մի անդամի և պրօկուրօրի ընկերակցութեամբ:

Սէյմից յետոյ, երկրի բարձր դատաստանական և վարչական տեղական հաստատութիւնը կայսերական-ֆինլանդական սենատն է, որ բաղկացած է երկու դեպարտամենտից—դատաստանական և վարչական: Դատաստանական գործը հետեւեալ կազմակերպութիւնն ունի. գիւղական համայնքներում (որոնց թիւը 1000 է), կան գաւառական դատարաններ, բաղկացած գաւառական դատաւորից և 12 գիւղացի ատենակալներից. քաղաքներում կան քաղաքային դատարաններ, բաղկացած քաղաքագլխից կամ բուրգօմիստրից և մի քանի խորհրդականներից, քաղաքի ընտրութեամբ: Քաղաքային և գաւառական դատարանները կազմում են ստորին ինստանցիա. հետեւեալ ինստանցիան կազմում են դատաստանական պալատները, թւով 3, որոնք գտնվում են Աբօ, Նիկօլայշտատ և Վիբօրգ քաղաքներում, իսկ իբրև բարձր և վերջնական ատեան հանդիսանում է սենատի դատաստանական դեպարտամենտը:

Սենատի վարչական դեպարտամենտը բաղկացած է 6 բաժանմունքից—դիւանական գործավարութիւն, ֆինանսների, երկրագործութեան և առևտրի, հաշւեկալական, զինուորական, հոգևոր գործերի և ժողովրդական լուսաւորութեան: Սենատի պրօկուրօրը, իբրև ընդհանուր-նահանգապետի օգնական, պարտաւոր է հսկել օրէնքների անթերի գործադրութեան վրա և իրաւունք ունի դատի ենթարկել զեղծում գործող բոլոր պաշտօնեաներին:

Ֆինլանդիան ունի իր սեփական զօրքը, պօստը, դրամը, չափը և կշիռը, մաքսատունն ու պետական բանկը: Մինչև 1893 թ. ֆինլանդական պօստային մարկերը գործ էին ածվում ամեն տեղ, այսինքն ֆինլանդական պօստային մարկով կարելի էր նամակ ուղարկել և Ռուսաստան և արտասահման, բայց այժմ ֆինլանդական մարկերը գործածելի են միայն Ֆինլանդիայի սահմաններում: Դրամային միութիւնը ընդունված է մ ա ր կ ա ն, որ բաժանվում է 100 պէննիի և հաւասար է 38 կոպէկի, կամ Ֆրանսիական ֆրանկի: Նոյն իսկ Ռուսաստանից մտնող ապրանքները ենթարկվում են մաքսի: Ֆինլանդական պետական բանկը 10,000,000 ոսկի մարկ դրամագլուխ ունի:

Մինչև անցեալ դարի վերջին քառորդը ընդհանուր գործածական լեզուն քաղաքներում, շատ տեղ նաև գիւղերում և պաշտօնական լեզուն բոլոր հաստատութիւնների մէջ շվեդերէն լեզուն էր: Սակայն այժմ ընդհանուր գործածական լեզուն ֆիններէնն է, նոյն իսկ քաղաքներում և նոյն իսկ Հելսինգֆօրսում, որ շվեդասիրութեան կենտրոնն է և ուր դեռ 25 տարի առաջ ֆիններէն խօսք լսելը դժուար էր: Միայն մի քանի տեղերում, ինչպէս Ալանդեան կղզիների վրա և արիստոկրատիական շրջաններում դեռ խօսում են շվեդերէն: Վերջին կարգադրութիւնների համաձայն, իբրև պաշտօնական լեզու պէտք է գործածվի նաև ռուսերէնը շվեդերէնի և ֆիններէնի հետ միասին:

Հ. Ա.

թէ րիտմի և թէ ձայների մէջ, ինչ որ կան ժողովրդական ստեղծագործութիւնների մէջ. մի այլօրինակ քամի է փչում «ժողովրդական» երգերից, մի ուրիշ տեսակ կեանք կայ նրանց մէջ, որ գիտութեան գաւազանի թելադրութեամբ չէ կատարված, այլ բնութեան ներշնչումը պարզ երևում է։ Մեզանից ամէն մէկը, որ քիչ թէ շատ երաժշտական ճաշակ ունի, լսելով երկու երգ, նոյն իսկ առանց բառերի, իսկոյն կարող է որոշել, թէ ո՛րն է գիտութեան օրէնքներով չափված ու ձևած և ո՛րը՝ բնութեան թելադրութեամբ է կատարված։

Շատ մեծ են մեր ժողովրդական երգերի ինքնուրոյն յատկութիւնները. դրանց մէջ թէև յաճախ պատահում են մօնօտօն եղանակներ, որոնք կան մեծ մասամբ պարելու երգերի մէջ, երբեմն անհամ, չոր ու ցամաք, թէ բառեր և թէ եղանակներ, բայց այդ բոլորի կողքին դուք պատահում էք յաճախ այնպիսի ստեղծագործութիւնների, որ պարծանքի կոթողներ կարող են լինել, մի մի անգին գոհարներ։ Դուք բոլորովին հեռու էք այն սառը ազդեցութիւնից, որ թողնում են ձեզ վրա մօնօտօն երգերը. այստեղ փառաւոր կերպով արտացոլում են մաքի և սրտի անկեղծ արտայայտութիւններ և դուք պատրաստ էք անվերջ կրկնել թէ եղանակը և թէ բառերը։

Մեր ցոյց տուած թիւրիմացութիւնը լուսաբանելու համար, մենք այստեղ կը բերենք իբրև օրինակ մի քանի հայրենի երգեր ամենագործածականներից։ «Մեր Հայրենիք, թշուառ անտէր». մեզանից ո՞վ չէ երգում. կարծեմ ամենքս երգում ենք առանց բացառութեան. բայց խնդրեմ ասէք, ընթերցող, այս երգի ի՞նչն է մերը. շատերը կը տատանվեն, իսկ մենք կասենք, որ ոչ բառերը և ո՛չ էլ եղանակը հայ ժողովրդի ստեղծագործութիւններից չեն, ուրեմն «Մեր հայրենիքը» չէ կարող անուանվել «ժողովրդական երգ», այլ «ժողովրդականացած»։

Անցեալ ամառվայ մեր ճանապարհորդութեան ժամանակ, շատ երգերի հետ մեզ առաջարկեցին ձայնագրել և վերցնել իբրև հայ ժողովրդական երգ՝ «Գնաց, գնաց, սիրելիս գնաց», որ Վերդիի ստեղծագործութիւններից է և սրա հետ «Դու չես հաւատում» երգը, որ ամենքը և ամէն տեղ երգում են։ Աշուղը մի տան բակը մտաւ, առաջին երգածը այդ է, հայի գաւթում—հայերէն, իսկ վրացու գաւթում—վրացերէն. կինտօն երգում է, բուրժուան երգում է, քէֆ անողը երգում է, մշակը շինութեան վրա քար ու կիր է բարձրացնում «Դու չես հաւատում» է երգում։ Տեսէք, որ այս երգը իր ծնունդով նոյն պայմանների մէջ է գտնվում, ինչ որ «Մեր հայրենիքը», և այսպիսի երգեր մենք տասնեակներով ունենք և մկրտում ենք դրանց «հայ ժողովրդական երգեր» անունով։

Սրանց հետ ունենք մի շարք զգանչելի երգեր, որոնք են «ժողովրդականացած» երգերից, բայց թէ օտարներից առնված չեն, այլ հայկական են. «Մայր Արաքսի», «Իմ սիրելի զաւակունքս», «Օր մանկանացուն», «Հայաստան», «Տէր կեցոյ», «Զէյթունցոց մարշ», «Մշու ողբը» «Ձայն տուր ով ծովակ» և այլն։ Սրանցից իւրաքանչիւրը ունի իր գեղեցիկ մէլօդիան. սրանք և սրանց նման երգերը, որ մենք ընդունում ենք իբրև «ժողովրդականացած» երգեր, համարեա, ամէն տեղ կազմված հայկական երեկոյթներում երգվել և երգվում են և ամէն տեղ թէ օտարների և թէ հայերիս առաջ երգված են իբրև «հայ ժողովրդական երգեր»։ Երբեմն անգիտութեամբ և երբեմն էլ ամաչելով, ցոյց չը տալու համար մեր ժողովրդական «լէլէները», մտածելով՝ գուցէ ծիծաղ պատճառեն օտարին և այս պատճառով միշտ և ամէն տեղ առանձնապէս աշխատել են ցոյց տալ եւրոպացուն իր ունեցած երգերի նմանը, այն է մեր ժողովրդականացած երգերից, որոնք աւելի եւրոպական մէլօդիաներ ունեն։

Այս վերջին երևոյթը առաջ է գալիս նրանից, որ մենք չը գիտենք գնահատել մեր ժողովրդական լէլէների արժէքը, մի փաստ, որ շատ ցաւալի է։ Այն ինչ, Ֆրանսիայում, որտեղ որ մենք երգել ենք նշանաւոր երաժիշտների առաջ, ամենքը հիացել են մեր ժողովրդական լէլէներով, զարմացած հարցեր են տուել, «մի՞թէ հայ ժողովուրդը այդպիսի նուրբ և գեղեցիկ երգեր է տալիս»։ Այո՛, շատ ցաւալի է, որ օտարը պիտի գնահատէ մեր ունեցածը, որպէս զի մենք գիտենանք նրանց արժէքը։ Ժողովրդական երգերից մի քանիսը բերենք այստեղ իբրև նմուշներ. «Զան-Գիւլում», «Բերդիցը դուրս եկայ», «Էջմիածին», «Գացէք, տեսէք», «Բօյդ բարձր», Լէփօ լէ լէ», «Զիմ վզի», և այլն և այլն. սրանց բոլորի թէ եղանակները և թէ խօսքերը ժողովուրդն է մեզ տուել, ամբողջովին նրա ստեղծագործութիւններից են։ «Մանիր, մանիր իմ ճախարակ», «Դարդս լացէք սարի սմբուլ», «Անի քաղաք» և այլն։ Այս երգերի խօսքերը ժողովրդի տուածը չէ, այլ իւրաքանչիւրը ունի իր հեղինակը, բայց որովհետև եղանակները տուել է մեզ ժողովուրդը, այդ պատճառով ընդունում ենք դրանք և այդպիսիները ժողովրդական երգերի շարքում, որովհետև ամէն մի երգի մէջ առաւելութիւնը պատկանում է նրա եղանակին, քան թէ բառերին։ Ընդունելով սրանց նմանօրինակ երգերը ժողովրդի ստեղծագործութիւնների շարքում, մի և նոյն ժամանակ մենք չը պէտք է մոռացութեան տանք, այլ յիշենք իւրաքանչիւր առաջացած առիթին նրանց խօսքերի հեղինակների անունները։

Մեր ուսանողները Գերմանիայում, Ֆրանսիայում, Ռուսաստանում և այլ տեղերում կազմում են ամէն տարի մէկ երկու հայկական երեկոյթներ, նպատակ դնելով եւրօպացուն մօտիկից ծանօթացնել հայ ժողովրդի, նրա գեղարուեստի, նիստ ու կացի հետ և այլն, և այդ երեկոյթներին երգում են ամէն տեսակ հայերէն երգեր, անուանելով բոլորը հայ ժողովրդական երգեր, և այդպէս են լսում օտարները։ Շատ ցանկալի կը լինէր, որ ապագայի համար, որպէս զի իւրաքանչիւր երեկոյթ իր նպատակին հասած լինի երգերի կողմից, անհրաժեշտ պայման համարվի, որ իւրաքանչիւր երգվելիք երգը ունենայ իր տեսակի անունը թէ նա «ժողովրդական» է կամ «ժողովրդականացած»։

Շատ պարզ է, որ ամէն մի երգ, լինի դա ժողովրդի ստեղծագործութիւններից թէ նրա հակառակը, երկու դէպքումն էլ, նրանց երգերը կարիք կունենան միշտ ժողովրդականութիւն ստանալու։ Սրա մասին մի ուրիշ անգամ։

Գալուստ Բօյաջեանց

Փարիզ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Շրնէթ, օգոստոսի 4-ին

«Մշակ» լրագրի № 165-ի մէջ կարդացի հետևեալ լուրը. «Թիֆլիսի ժողովարանի բեմի վրա ապագայ սէզօնին խաղալու համար սիրողների խմբի ձեռքով յատկապէս (ի միջի այլոց) թ ա ր գ մ ա ն վ ո ւ մ է Ա. Ցագարելիի «Ցիմբիրելի» 4 գործ. կօմեդիան։

Սրանով պատիւ ունեմ յայտնելու. գիտութիւն մեծապատիւ սիրողների և թարգմանիչների, որ ես արդէն թարգմանել վերջացրել եմ այդ պիէսը ապագայ սէզօնի համար, որով կարող են օգտվել ցանկացողները. սրա մասին ես բերանացի յայտնել էի սիրողներից պ. Ց. Տէր-Գրիգորեանցին։ Նոյնպէս թարգմանել, վերջացրել եմ նոյն հեղինակի «Բայղուշ» 2 գործ. կօմեդիան։

Գ. Միրաղեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մօտ օրերումս Թիֆլիսի վրայով Պետերբուրգից Էջմիածին անցաւ պրօֆէսօր Բ. Մէլիօրանսկի, որի նպատակն է ծանօթանալ Էջմիածնի գրատան ձեռագրիների ժողովածուի հետ։

—

Այսօր, օգոստոսի 5-ին, Թիֆլիսի նահանգի ազնուականութեան բանկի դահլիճում տեղի կունենայ Կիևի համալսարանի պրիվատ-դօցենտ Գրէնի վերջին դասախօսութիւնը, որի նիւթն է. «Հիպնոտիզմ և պսիխօֆիզիկա»։

—

Պ. Ռօզէնֆէլդ, որ կառավարութիւնից թոյլտւութիւն է խնդրել երկաթուղային գիծ շինելու Անդրկովկասեան երկաթուղու Եւլախ կայարանից դէպի Շուշի և Նուխի, նոյնպէս և Ուջարմի կայարանից դէպի Գէօկչայ, մօտ օրերումս ներկայացրեց հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութեան այդ ճանապարհների հետազօտութիւն մանրամասն նախագծերը։

—

Մտադրութիւն կայ տեխնօլօգիական, պօլիտեխնիքական, նոյնպէս և տեխնիքական ու գիւղատնտեսական ինստիտուտների ուսման ծրագրի մէջ մտցնել արհեստների և տնայնագործական արդիւնաբերութիւնների էնցիկլօպէդիայի դասատուութիւնը։

—

Հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութիւնը առաջարկեց երկաթուղիական բժիշկների խորհրդակցական համաժողովին քննել այն հարցը, թէ ինչ չափով երկաթուղիական ծառայողները ծանրաբեռնված են աշխատանքներով և թէ նրանց չափից աւելի յոգնելը ինչ վնասակար ազդեցութիւն է գործում երկաթուղիական ծառայութեան վրա։

—

Թիֆլիսի քաղաքագլխի նախկին պաշտօնակատար Շեստակօվ, ինչպէս հաղորդում է «Нов. Обозр.» լրագիրը, հեռանում է ուպրավայի անդամութեան պաշտօնից և ստանում է այլ պաշտօն պետական ծառայութեան մէջ։

—

Թիֆլիսի դումայի կողմից ընտրված այն առանձին մասնաժողովը, որի պարտաւորութիւնն է հսկել մսավաճառութեան քաղաքային խանութների վրա, իր վերջին նիստում մսային զանազան նիւթեղէնների համար որոշեց հետևեալ սակագները.—ուղեղ—10 կոպէկ, լեզու—20—25 կ., սիրտ—10—15 կ., երիկամունք՝ զոյգը—10—15 կ., գլխի միսը՝ 3 կ., երիկամունքի ճարպը—ֆունտը 12 կ., աղիքի ճարպը—ֆունտը 8 կ., դմակ—12 կ., կօտլէտներ—հատը 4 կոպ., բիֆշտէքս—հատը 20 կ., անտրիկօտ—հատը 15 կ., շնիցէլ—10 կ., թակած միս՝ ֆունտը 16 կ., ոսկրներ՝ ֆունտը 2 կոպէկ։

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսի 1-ին կարճատև որոտումներից յետոյ տեղաց առատ սառկայի անձրև, որ զգալի վնասներ հասցրեց թէ քաղաքիս և թէ մանաւանդ շրջակայքին։ Վնասները, բացարձակ կարելի է ասել, հասնում են հազարների։ Այդ տեսակ աղէտ, 1901 թւի կարկուտից յետոյ, դեռ չէր տեսնված մեզանում»։

—

ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Այս տարի Ղարաքիլիսայում ամարանոց եկողների մեծ բազմութիւն կայ. քանի գնում շատանում է նրանց թիւը։ Դեռ մի կողմից շարունակում են գալ Թիֆլիսից, Երևանից, Շուլավէրից, Բաթումից և Բագուից ընտանիքներով։ Դատարկ տուն դժուար է գտնել, բոլորը վարձված են։ Շատերը տեղ չը գտնելով, քաշվում են Դարաչիչագի և Դիլիջանի կողմերը։ Այս կողմի միւս ամարանոցների համեմատութեամբ այստեղ կենսական մթերքները թանգ չեն։ Մսի ֆունտը ծախում են 6 կոպէկ, 5 ձուն 5 կ., զոյգ վառեկը 30—40 կոպէկ։ «Դ ա չ ն ի կ ն ե ր ի» շնորհիւ բաւական օգուտ են ստանում այստեղի կառապանները։ Երկաթուղու կայարանից (մօտաւորապէս մի վերստ տարածութեան վրա) առնում են 30 կամ 40 կ.։ Եղանակը այժմ Ղարաքիլիսայում շատ զով է անցնում, երբեմն պարբերաբար անձրև է գալիս, բնութիւնը զովացնելով։ Զուարճութեան համար այստեղ նուագում է զինուորական երաժշտութիւնը—մուզիկան շաբաթական երեք անգամ «Արագած» այգիում և երեք անգամ պարկում, որ գտնվում է կայարանի դիմաց փոքրիկ բարձրաւանդակ սարահարթ տափարակի վրա»։

—

ՂԱՐԱՍՈՒԲԱԶԱՐԻՑ մեզ գրում են. «Յուլիսի 22-ին, հանդիսաւոր պատարագից յետոյ, հանգուցեալ Լեոն XIII պապի հոգեհանգիստը կատարվեց. հանդիսադիրն էր հ. Սարգիս Յովսէփեանց՝ Վիեննայի Մխիթարեանց միաբան։ Պատարագիչը աւետարանից յետոյ մի քանի ազդու խօսքերով յիշեցրեց ժողովրդեան Լեւոն XIII պապի մեծ գործունէութիւնը և պատուիրեց ժողովրդեան աղօթել նրա հոգու համար։ Դարաւոր ժամանակից ի վեր առաջին անգամն էր, որ հայկական զգեստով պատարագ էր մատուցվում Ղարասուբազարի հայ կաթօլիկների եկեղեցու մէջ. պատշաճ էր, որ հայ ծէս սիրող և յարգող հանգուցեալ Լեոն XIII պապի յիշատակը իր արդիւնքովը պատուել։ Թէպէտ Ղարասուբազարում դեռ գտնվում են մոլեռանդ և խաւարամիտ լատինասէրներ, որոնք չեն կարող զանազանել կրօնը ազգութիւնից, սակայն ժողովրդեան մեծամասնութիւնը շատ գոհ մնաց։ Այդ հանդիսին ներկայ էին և լուսաւորչական եղբայրներից ոմանք։»

—

ԿԱՂԶՈՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Յուլիսի 24-ին Կաղզուան գալով դերասան Վրոյրը իր ամուսնու հետ, սիրողների մասնակցութեամբ, խաղաց «Բաղդասար Աղբար»։ Բաղդասար աղբարի դերը ինքն էր կատարում, իսկ սիրողները, ժամանակի կարճութեան պատճառով, հազիւ հազ կարողացան մի կերպ «եօլա» տանել և չը փչացնել ընդհանուր խաղը։ Սովորականին հակառակ, այս անգամ հանդիսականները շատ քիչ էին և այդ կարելի է բացատրել միայն նրանով, որ ներկայ տարվայ հինգ ամսվայ ընթացքում հինգ ներկայացում է տրվում (բացի ռուսներինից), որ մի չի տեսնված բան է Կաղզուանում։ Այս ամառ երկու անգամ էլ դերասան Օհանեանը եկաւ և առաջին անգամ խաղաց «Ասլան Բալասի», իսկ երկրորդ անգամ, որ եկել էր երգիչ՝ պ. Տ. Նալբանդեանի հետ, խաղաց «Օրթաճալի քէֆը», «Խելագարը» (Ալէքսանդրօվի) և պ. Նալբանդեանը երգեց մի քանի հայկական երգեր, որոնք հանդիսականների կողմից ընդունվեցին բուռն ծափահարութեամբ»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

Շարունակ արիւն է հոսում Թիւրքիայում, բողոքի և հեծեծանքի ձայներ են լսվում նրա զանազան վայրերից։ Եւ այդ տեռողական չարիքի հանդէպ սուլթանական կառավարութիւնը մշակել է մի բնորոշ քաղաքականութիւն, որի նշանաբանն է՝ արիւնով լուանալ արիւնը, մարդկային դիակների տակ խեղդել բողոքի և հեծեծանքի ձայները։

Զոհվում են անհատներ, բարձրանում է դժգոհութեան հոսանք, սակայն բռնակալ ոյժը, փոխանակ արդարութիւնը պաշտպանելու և իր հպատակների կեանքն ու գոյքն ապահովելու, նոր արիւն է հոսեցնում ու այդ արեան ցօղերով դժգոհութիւնը ծածկել աշխատում։ Եւ ահա այդպիսով ամենաչնչին պատճառներն անգամ առիթ են դառնում անսահման աւերածութեան, մասսայական կոտորածների, որոնց նպատակն է բնաջինջ անել բողոքող տարրը։

Սակայն ջնջվում է մի խումբը, առաջ է գալիս միւսը, ուժասպառ լռում է մի տարրը, բողոքում է մի ուրիշը։ Եւ այդպիսով ընդհանուր դժգոհութիւնը, իբրև մի բազմագլխանի ճիւաղ, շարժվում է մերթ Արաբիայում, մերթ Սիրիայում, մերթ Փոքր Ասիայում, մերթ Մակեդոնիայում և այլ վայրերում։ Իսկ զոհերի արիւնը թափվում է անվերջ, իր հոսանքով փափկացնելով, քայքայելով Թիւրքիայի փխրուն հիմքերը։

Եւրոպան տարիներ շարունակ դիտում է այդ պատմական երևոյթը և միայն բարեբաստիկ րօպէներում մօտենում «հիւանդ մարդուն»—նրա ձեռքից պատառներ դուրս կորզելու համար։ Իսկ ներքին ճիւաղ-չարիքը շարունակում է իր գոյութիւնը, նոր արիւն ծծելով ազգաբնակութեան երակներից։ Դրա վերաբերմամբ քաղաքագէտ Եւրոպան միայն գնահատողի դեր է կատարում։ Նա չափում է դժգոհութեան աստիճանը, որոշում է թափված արեան գինը և մի կողմ քաշվում։ Իսկ սուլթան Համիդը «հայրախնամ» պատրաստակամութեամբ մօտենում է այդ գինը վճարելու։ Նա ստորագրում է առաջարկված բարենորոգումների ծրագիրը և դարձեալ մի կողմ քաշվում, հաստատ հաւատացած լինելով, որ դրանք թղթի վրա իբրև ձևականութիւն, իբրև քաղաքական բանակցութեան նիւթ են մնալու, թողնելով որ դառն իրականութիւնը նորից շարունակէ իր աւերիչ ընթացքը։

Այդ ընթացքն էր, որ ապարդիւն դարձրեց Փոքր-Ասիայի 300,000 զոհերի արիւնով գնված բարենորոգումները. դա էր, որ մեռած տառ թողեց նաև Մակեդոնիայի համար եղած խոստումները։ Ամիսները գլորվում են միմեանց յետևից, բայց դրութիւնը մազաչափ անգամ չէ բարեկարգվում այդ թշուառ երկրում։ Հուրն ու սուրը դեռ շարունակում են իրանց գործը և ահա այսօր նոյն իսկ ռուսաց «Новое Время» թերթը, որ սկզբում այնպէս ջատագովում էր մակեդօնական բարենորոգումները, գալիս է Մակեդօնիա ուղարկած իր յատուկ թղթակցի բերանով խոստովանելու դառն ճշմարտութիւնը. «Մամուլը շարունակում է զբաղվել, գրում է նա, Ռուսաստանի և Աւստրիայի նախագծած բարենորոգումների վիճակով։ Բոլորովին դատարկ զբաղմունք, ոչ մի բ ա ր ե ն ո ր ո գ ու մ չը կայ. թիւրքերը միայն կօմեդիա էին խաղում, մեզանից երախտագիտութեամբ ընդունելով բարենորոգումների նախագիծը» *)...

Կատարված վերջին դէպքերը, նոր թափով վերսկսված մակեդօնական շարժումը լի ու լի ապացուցանում են նոյն ճշմարտութիւնը։ Դառնութեան բաժակն այն աստիճան լցվել է, իրերի դրութիւնն այնչափ անտանելի դարձել, որ Մակեդօնիայում, ինչպէս հաղորդում են հեռագրական վերջին տեղեկութիւնները, «ծե-

*) „Нов. Вр." № 9842.

ռամիկներն ու երեխաներն էլ միացել են հրոսակախմբերին», «կանայք էլ զինված խմբեր են կազմակերպում»: Դրանք ամիսներ շարունակ իրանց շուրջը արիւն ու կրակ էին տեսնում և ահա այժմ իրանք էլ գնում են սպանելու, հրդեհելու, աւերելու: Գնում են, առանց իմանալու, թէ ինչ է լինելու այդ հոսանքի վերջնական հետեւանքը:

Ահա այդպիսի տրագիքական դրութիւն էր տիրում Մակեդոնիայում, երբ մի անսպասելի դէպք վրա հասաւ նոր ցնցում առաջացնելու, լարված ուշադրութիւն գրաւելու: Դա Բիտօլիայի ռուսաց հիւպատոս Ռօստկօվսկու սպանութիւնն էր, որ ինքն ըստ ինքեան մի պերճախօս ապացոյց է Թիւրքիայի ապերախտութեան ու նրա «մուսլէմ զաւակների» դաժանութեան:

Ինչպէս յայտնի է, մակեդոնական շարժման հէնց սկզբից Ռուսաստանը ամենից աւելի խաղաղասիրութիւն էր ցոյց տալիս, բարեկամական առաջարկութիւններ անելով Թիւրքիային և զսպող խորհուրդներ տալով Բօլգարիային: Թերևս այդպիսի ընթացքն էր գլխաւոր պատճառը, որ Բօսֆորի վրայից անվտանգ անցաւ ահեղ փոթորիկը առանց պատերազմ առաջացնելու: Չը նայելով այդ հանգամանքին, Թիւրք ամբոխը տարիների ընթացքում իր կառավարութեան շնորհիւ այնքան սանձարձակ էր դարձել, այնքան անգութ, որ անկարող էր քաղաքական նրբութիւններն ըմբռնել: Նա Ռուսաստանին իր աւանդական թշնամին է համարում, ուստի և վրիժառութեան զոհ դարձրեց նրա երկու ներկայացուցիչներին: Մարտի 31-ին սպանվեց Միտրօվիցայի հիւպատոս Շչերբինան, իսկ յուլիսի վերջին—Ռօստկօվսկին: Նրանց արիւնն էլ խառնվեց այն հազարաւոր զոհերի արիւնին, որոնք արդարութիւն աղերսելով խեղդվեցին:

Փաստը ցնցող էր, կատարված սպանութիւնը չափազանց յանդուգն —«Արդեօք ինչ է անելու Ռուսաստանը այս երկրորդ չարագործութիւնից յետոյ», գրում էր Վիէննայի «Zeit» լրագիրը, Ռօստկօվսկու սպանութիւնը նկարագրելով:

—«Անշուշտ անհետեւանք անցնելու չէ այդ խոշոր դէպքը», աւելացնում էին «Neue Freie Presse» և ուրիշ թերթեր:

Սակայն առաջ անցաւ սուլթան Համիդը, ցաւակցական հեռագիր ուղարկեց Թագաւոր Կայսրի անունով, կախաղան բարձրացրեց չարագործ Խալիմին ու ընկերին, մի քանիսին էլ պաշտօնից զրկեց, աքսոր ուղարկեց և դրանով շուտափոյթ կերպով լուծեց անլուծելի համարված հանգոյցը:

Նա սովոր էր արիւն գնելու և կարողացաւ այս անգամ էլ նոյն դերը խաղալ: Արեան առեւտուրը կատարեալ դարձնելու համար Նա այրիացած տիկին Ռօստկօվսկային էլ առաջարկել է մի խոշոր գումար՝ 400,000 ֆրանկ, բայց մերժում է ստացել: Եւ այդպէս գուցէ Նա շարունակէ իր սակարկութիւնը, մինչև որ անցնի ցնցող տպաւորութիւնը և ծածկվի մոռացութեան քօղի տակ:

Ուշագրաւն այն է, որ ինչպէս հաղորդում է Սալօնիկի «Ասիր» անունով թերթը, հէնց այդ մի և նոյն ժամանակ սուլթանի մարշալ Հայրի փաշան «Իֆտիխարի մեդալներ» է բաժանել այն զինուորներին, որոնք Գրադօբոդում կոտորել—ոչնչացրել էին մակեդոնացիներին:

Այդպէս է Եըլդըզի քաղաքականութիւնը: Նա կոտորում է իր քրիստոնեայ հպատակներին և փոխարէնը մեռած տառ մնացող բարենորոգումներ առաջարկում, սպանում է քաղաքական ներկայացուցիչներին և փոխարէնը ցաւակցութիւն ու փող ցոյց տալիս, գրգռում է իր «մուսլէմ զաւակների» մոլեռանդութիւնը և նրանց կատարած գազանութիւնների համար պարգևներ շնորհում, չքանշաններ բախշում:

Սակայն տարիների ու դարերի ընթացքում թափված անմեղ արիւնը արդէն ծովացել է և վերջ ի վերջոյ պիտի հեղեղէ Թիւրքիայի ամբողջ շէնքը՝ իր՝ իսկական գինը պահանջելով նրանից:

Ե. Թ.

Կ. ՊՈԼՍԻ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻՑ

Զմիւռնիայէն երէկ մեր ստացած նամակներուն մէջ մեծագոյն տեղը կը գրաւէր Մելքիսեդեկ սրբազանի յուղարկաւորութեան նկարագրութիւնը, որ հրատարակուած է առաջին էջին մէջ: Ատոնցմէ զատ, մեր թղթակիցները կիմացնեն, որ սրբազանը ազգային սնտուկէն երկու տարուան առաջնորդական իրաւունքը եղող 300 ոսկիէ աւելի գումար մը կը պահանջէ, սակայն զմիւռնիացիներու վրա բեռ չըլլալու համար առաջուընէ պատրաստած և սահմանած է իր յուղարկաւորութեան ծախքը: Ինչպէս գրած էինք, մեր թղթակիցներն ալ կը հաստատեն, որ հանգուցեալ սրբազանը 1400 ոսկիի գումար մը ունի պ. Մանթաշեանի քով, որուն կարգադրութիւնը ըրած է բերանացի կերպով: Կըսուի նաև որ, ի Զմիւռնիա իր ունեցած 1000 ոսկի արժողութեամբ զանազան արժեթուղթերը և զանազան գոյքը այլ և այլ հաստատութեանց կտակած է: Խօսք կայ նաև որ իր ունեցած գումարէն 500 ոսկի ի պահ դրած է անգլիական դրամատան մը մէջ, այդ դրամով ս. Էջմիածնայ Գէորգեան ճեմարանին մէջ իր տոհմէն երիտասարդի մը կրթութեան համար: Ամեն պարագայի մէջ այս ամենը պիտի հասկցուի, երբ նորին սրբազնութեան կնքեալ սնտուկը օրինական եղանակով բացուի: Ճիշդ է որ տակաւին որոշ տեղեկութիւն մը չը կայ թէ եկեղեցի ու դպրոց ինչ չափով և ինչ համեմատութեամբ պիտի օգտուին. սակայն, ինչպէս կերեւայ, Մելքիսեդեկ սրբազանի ունեցած հարստութենէն եկեղեցական ու կրթական հաստատութիւններն ալ իրենց բաժինը պիտի ունենան: Ամեն պարագայի մէջ սակայն փափաքելի է, որ քիչ շատ դրամ ունեցող եկեղեցականներ իրենց կենդանութեանը օրինական եղանակով կարգադրեն իրենց գործը, ապագայ դժուարութիւններու տեղի չը տալու համար: Կերեւայ, որ այս ամենը Մելքիսեդեկ սրբազանի յիշեցնող չէ գտնուէր, կամ յիշեցնողները շատ թոյլ և անազդեցիկ մարդեր են եղեր, այնպէս որ ազդեցութիւն մը չեն ըրեր իր վրա: Այս տեսութենէն վերջը, պէտք կը զգանք Իզմիրէ մեզ գրուած նամակի մը հատուածը մէջ բերել ցաւելով, սակայն առանց զարմանալու, որովհետև մեր առաջին էջը հրատարակուած ուսումնասիրութեան առաջին մասին մէջ բացատրուած էր Զմիւռնիոյ պաշտօնական մարմիններու անտարբերութիւնը և անփութութիւնը: Ահա թէ ինչ կըսէ մեր նամակագիրը. «Ես մի քանի խօսքով միայն կուզեմ յայտնել, թէ պէտք եղած կարգադրութիւններէն զուրկ էր հանդէսն, ու նորին սրբազնութեան անուան, տաղանդին ու մեծութեան չէր համապատասխաներ: Իզմիրի մէջ մարդ մնացած չէ. մնացած ըսելով՝ հասկցէք պաշտօնական մեր այժմեայ մարմիններուն ամբողջութիւնը: Շաբաթ գիշեր մինչդեռ սրբազան առաջնորդին մարմինն առաջնորդարանի սրահին մէջ դրած էին, անդին՝ քովի սենեկին մէջ՝ խումբ մը մարդիկ հաւաքուած ճղճիմ ու սնոտի վիճաբանութիւններ կընէին թէ արդեօք իր կտակը որու ըրած է, և թէ եկեղեցին շահ ունի իր հարստութենէն, և եթէ շահ մը չունի, ինչ հարկ եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ թաղել, պարզ աշխարհականի կամ քահանայի պէս գերեզմանատուն պէտք է զրկել և այլն: Իր կտակին մասին դեռ որոշ տեղեկութիւններ կը պակսին»: Այնպէս կը կարծենք, որ հանգուցեալ սրբազանին անշնչացած մարմնոյն քով ցոյց տրուած այսքան նախանձախնդրութիւն, եթէ անոր կենդանութեանը ցոյց տրուէր տեղական հանրային գործերու վարչութեան մասին, Զմիւռնիոյ հանրային գործերը այս վիճակին չէին հասներ:

(«Սուրհանդակ»)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Frankfurter Zeitung» հաղորդում է հետեւեալ մանրամասնութիւնները Մօնաստիրի ռուսական հիւպատոս Ռօստկօվսկու սպանութեան մասին: Մի քանի ժամանակ հիւպատոսի սպանութիւնից առաջ՝ Ռօստկօվսկի Մօնաստիրի աւստրօ-ունգարական հիւպատոս Կրալի հետ միասին Մօնաստիրի վալի Ալի-Ռիզա-փաշային պահանջ յայտնեցին, որ պահապան զինուորները զինուորական պատիւ ցոյց տան նրանց: Վալին մերժեց այդ պահանջը. հիւպատոսները գանգատվեցին նրանից Թիւրքաց կառավարութեան: Սուլթանի հրամանով մեծվէզիրը կարգադրեց, որ այնուհետև պահապան զինուորները զինուորական պատիւ տան Ռօստկօվսկուն և Կրալին: Յուլիսի 26-ին Ռօստկօվսկի, տեսնելով որ պահապան զինուորը կարգադրված պատիւը չէ տալիս իրան, մօտեցաւ նրան կավասի ուղեկցութեամբ և հարցրեց. «Ինչու դու հրացանդ չես բարձրացնում»: Զինուորը ոչինչ չը պատասխանեց և շարունակեց ման գալ յետ ու առաջ: Հիւպատոսը ապա հարցրեց, թէ գիտէ՞ արդեօք զինուորը, թէ ով է կանգնած նրա առաջ. բայց հիւպատոսը էլի պատասխան չը ստացաւ նրանից: Այն ժամանակ Ռօստկօվսկի բացատրեց, թէ նրա առաջ կանգնած է ռուս հիւպատոսը և պահանջեց, որ զինուորը պատիւ տայ նրան: Իբրև պատասխան այդ պահանջի զինուորը բարձրացրեց հրացանը և երկու գնդակ արձակեց Ռօստկօվսկու վրա:

—«Neue Freie Presse» լրագրին հեռագրում են Սալօնիկից, թէ թիւրքական կառավարութեան և մակեդոնական ապստամբների ներկայ մաքառման մէջ մեծ դեր է խաղում այն հանգամանքը, որ թիւրքական րէդիֆները չափազանց դժգոհ են իրանց իշխանութիւնից և շատ անգամ չեն հնազանդվում նրանց: Գրիլիպում զինուորները 20—30 հոգուց բաղկացած խմբերով թողնում են ծառայութիւնն ու փախչում. Նրանք ծախում են շատ անգամ իրանց զէնքերը մակեդոնական ապստամբներին և նոյն իսկ պատահել են դէպքեր, երբ թիւրքական քաղցած ու մերկ զինուորները անցել են ապստամբների կողմը:

—Ինչպէս հաղորդում են «Matin» լրագրին Կ. Պոլսից, սէր Նիկօլաս Օ'Կօնօր, անգլիական դեսպանը, Բ. Դրան ուշադրութիւնը հրաւիրեց հայկական նահանգների դրութեան վրա: Բ. Դուռը, անգլիական դեսպանի յայտագրի հիման վրա, դիմեց նահանգապետներին՝ խիստ հրահանգներ տալով նրանց եռանդուն միջոցներ ձեռք առնել հայերին քրդերի բռնութիւններից ազատ պահելու համար: Նահանգապետներին միենոյն ժամանակ յայտարարվեց, որ նրանք անձնականապէս պատասխանատու են բոլոր անկարգութիւնների համար:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԽՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

4 օգոստոսի

Կ. ՊՈԼԻՍ: Բուիւկդէրէում ռուսաց դեսպանատան եկեղեցու մէջ օգոստոսի 3-ին առաւօտեան կայացած հոգեհանգստին Ռօստկօվսկու համար ներկայ էր ամբողջ դիպլօմատիական մարմինը:

ՍԵՎԱՍՏՕՊՕԼ: Սև-ծովեան նաւերի զօրաբաժինը ճանապարհ ընկաւ դէպի Թիւրքաց ջրերը փոխ-ծովապետ Կրիգէրի հրամանատարութեամբ:

ՄԱԴՐԻԴ: Պաշտօնական լրագրի մէջ հրատարակված է հրովարտակ, որով ներումն է շնորհվում այն բոլոր դատապարտվածներին, որոնք մասնակցել են գործադուլներին և խռովութիւններին, բացի սպանութեան, գողութեան և հրդեհաձգութեան մէջ մեղադրվողներից: Այդ տեսակ չաւարտված բոլոր դատավարութիւններին վերջ է տրվում: Կառավարութիւնը եռանդով հերքում է այն լուրը, թէ Թագաւորը հիւանդացել է և նա գտնվում է բարակացաւոտների համար սանատորիայում: Կառավարութիւնը սպառնում է մամուլին դատաստանական հալածանքով, եթէ նա կը տարածէ այդ տեսակ անճիշդ տեղեկութիւններ:—Պրէֆէկտը կարգադրութիւններ արեց անիշխանական միտինգների վերաբերմամբ. պէտք է երկրից աքսորվեն այն բոլոր օտարահպատակները, որոնք երկրում մնալու իրաւունքի վկայականը չունեն:—Ֆրանսիական դեսպան Կամբօն կը գայ Սան-Սեբաստիան, ուր կը խորհրդակցէ Վիլլավերդէի և արտաքին գործերի մինիստրի հետ Թագաւորի Ֆրանսիա գնալու և ֆրանս-սպանիական առեւտրական դաշնագրի վերաբերմամբ:

Կ. ՊՈԼԻՍ: Խիլմի-փաշայի զեկուցման համաձայն, Բ. Դուռը հաղորդում է, որ հիւպատոսարանը պաշտպանելու համար պահապաններ են դրված և հիւպատոսին ուղեկցելու համար նշանակված է պահակախումբ: Իլդիզ-Քիօսկում կրկին հեռագիրներ են ստացված թիւրքերի և ալբանացիների գանգատներով Մօնաստիրի վիլայէթից, այնպէս որ նրանք մասամբ պաշտպանութիւն են խնդրում ապստամբների դէմ, մասամբ ստիպողաբար թոյլտւութիւն են պահանջում գործելու բօլգարական գիւղացիների դէմ, որոնք մեղադրված են կօմիտէների գործողութիւններին մասնակցելու մէջ: Նրանք յայտնում են, որ հակառակ դէպքում իրանք կը լուծեն նրանց վրէժը:—Բ. Դրան հաղորդագրութեան մէջ ռուսաց և աւստրօ-ունգարական դեսպանութիւններին ասված է, որ ապստամբական հրոսակախումբը Կաստօրեան կազայի Զիվա մահմեդական գիւղում այրեց 94 տներից 89: Կաստօրից եկած զօրաբաժինը ծանր կորուստներ պատճառեց հրոսակախմբին. զօրաբաժնում սպանվեց մէկը և վիրաւորվեցին 3 մարդ: Յուլիսի 29-ի ընդհարման ժամանակ Գումէնջում բօլգարական մի քանի բնակիչներից բաղկացած հրոսակախմբերը հրացաններ էին արձակում պահապան զինուորների վրա և գցում էին նրանց վրա դինամիտային ռումբեր: Մէկ ապստամբ սպանվեց, իսկ շատերը բռնվեցին: Մնացած հրոսակները փախան:

5 օգոստոսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: «Правительственный Вѣстникъ» լրագրում տպված են. 1) Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնայի հրովարտակը Պատրիոտիքական ինստիտուտի տեսչուհու՝ Եկատերինա Ալէքսէևնա Վօլկօնսկայայի անունով՝ քսանամեայ ծառայութեան առիթով տեսչուհու պաշտօնում և 2) ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան շրջաբերականը հոգաբարձուներին դասատուութեան պրօգրամներով րէալական դպրոցներում, գիմնազիաներում և պրօգիմնազիաներում 1903—1904 ուսումնարանական տարվայ համար:

ՍՏՕԿՀՕԼՄ: Նորդէնշիլդի հարաւ-բևեռային էկսպէդիցիան որոնելու համար նշանակված «Ֆրիտիօֆ» նաւը Միլդից դուրս եկաւ Գիւլդէնի հրամանատարութեամբ: Նաւի վրա կան 23 մարդ: Վերադարձը սպասվում է ոչ վաղ 1904 թւի ապրիլին:

ՍՕՖԻԱ: Այստեղ բնակվող սերբերի նախաձեռնութեամբ Ալէքսանդր Թագաւորի և Դրագա Թագուհու համար հոգեհանգիստ կատարվեց: Նոյն անձինք երկրորդ հոգեհանգիստը կը կատարեն մահվանից երեք ամիս անցնելուց յետոյ:—Ազգային ժողովը կարձակվի հոկտեմբերին, իսկ ընտրութիւնները տեղի կունենան դեկտեմբերին:—Կատարված է երկաթուղիական երկրորդ յանցաւոր փորձը Սալօնիկի մօտ:

ԿԱՑԱՐ. ՏՕՐՕՇԻՆՕ: Առաւօտեան ժամանեցին Թագաւոր Կայսրը, Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնա և Մեծ Իշխանուհի Օլգա Ալէքսանդրօվնա: Նոցա Մեծութիւններին դիմաւորելու համար հաւաքվեցին տեղական իշխանութիւնները, ազնուականութեան, զէմստվօի ներկայացուցիչները և գիւղացիների պատգամաւորութիւնը: Պատգամաւորութեան ներկայացուցիչները հրաւիրվեցին սալօն-վագօն, ուր բախտ ունէին ներկայանալու Նոցա Մեծութիւններին: Ներկայացնում էր Պսկօվի նահանգապետը: Ներկայացուցիչները մատուցին Թագաւոր Կայսրին աղ ու հաց, իսկ Թագուհի-Կայսրուհուն փունջ թարմ ծաղիկներից: Նոցա Մեծութիւններն արժանացրին ազնուականներին ողորմած հարցուփորձերի, իսկ զէմստվօի ներկայացուցիչներին ողորմած խօսակցութեան: Ընդունելութիւնից յետոյ, առաւօտեան իններորդ ժամին, Նոցա Մեծութիւնները և Նորին Բարձրութիւնը ճանապարհ ընկան Կայսերական գնացքով Պսկօվի այն կողմը մեծ զօրախաղերին, որոնք այսօր և եթ սկսվեցին Բարձրագոյն ներկայութեամբ:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Սալօնիկի 3-րորդ կօրպուսի 89 բատալիօնից գրեթէ երրորդ մասը կենտրօնացած է Մօնաստիրի վիլայէթում, իսկ եթէ այնտեղ ամենայնիւ ապստամբական շարժումը ճնշված չէ—դա պէտք է վերագրել Թիւրքական կառավարութեան ջանքերին, որով նա աշխատում է խոյս տալ մեծ արիւնահեղութիւնից և դրդել ապստամբներին զէնքերը վար դնել, իսկ փախստական գիւղացիներին—վերադառնալ իրանց գիւղերը: Դեբրա և Կաստօրիա կողմերում այդ բանին աջողվեց: Կրուշեվօն գրաւող հրոսակախումբը ուժով չարտաքսվեց այնտեղից, այլ ինքնակամ հեռացաւ և ամրութիւն հաստատեց մի այլ տեղում, որը այդ պատճառով շրջապատված է: Ըստ երեւոյթին թիւրքերը դիտմամբ հնարաւորութիւն են տուել հրոսակախմբին հեռանալ Կրուշեվօից: Կալիցէն երէկ նորից մեծ վիզիրին ստիպողական առաջադրութիւն արեց արեւելեան երկաթուղին եռանդով պաշտպանելու համար.

ԿՕՊԵՆՀԱԳԵՆ: Կրետէի ընդհանուր-նահանգապետ արքայորդի Գէօրգ ժամանեց այստեղ:

Կ. ՊՕԼԻՍ: Երկաթուղիական դիրեկցիան հարկադրված է վարձատրութիւն պահանջել երկաթուղու վնասների և ծառայողներին պատճառած այլանդակութիւնների համար: Բ. Դուռը, ըստ երեւոյթին, հակամիտ է ընդունելու պահանջի իրաւացի լինելը:

ԲԵԼԳՐԱԴ: Անհիմն է այն տեղեկութիւնը, որ դաւադրութեան մէջ չը մասնակցող շատ օֆիցերներ Թագաւորին մի գրութիւն ներկայացրին, որի մէջ գանգատվում են այն բանի դէմ, որ դաւադրութեան մասնակցող օֆիցերներին գերադասութիւն է տրվում:

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի հաշւով, փակագծում Թիֆլիսի հաշւով)

Արագ գնացք Թիֆլիսից—Բաթում ամեն օր դուրս է գալիս առաւօտեան 9 ժ. 39 ր. (10 ժ. 37 ր.) հասնում է Բաթում երեկոյեան 8 ժ. 3 ր. (9 ժ.)։

Արագ գնացք Բաթումից—Թիֆլիս ամեն օր դուրս է գալիս երեկոյեան 10 ժ. 24 ր. (11 ժ. 22 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 8 ժ. 44 ր. (9 ժ. 42 ր.)։

Փոստատար գնացք Բաքւից դուրս է գալիս երեկոյեան 9 ժ. 18 ր. (10 ժ. 16 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 4 ժ. 25 ր. (5 ժ. 23 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 5 ժ. 20 ր. (6 ժ. 18 ր.), հասնում է Բաթում առաւօտեան 6 ժ. 5 ր. (7 ժամ 3 րոպէին)։

Մարդատար գնացքը Բաքւից դուրս է գալիս ցերեկվայ 1 ժ. 3 ր. (2 ժ. 1 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 6 ժ. 5 ր. (7 ժ. 3 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից առաւօտեան 6 ժ. 51 ր. (7 ժ. 49 ր.), հասնում է Բաթում երեկոյեան 6 ժ. 58 ր. (7 ժ. 56 ր.)։

Փոստատար գնացքը Բաթումից դուրս է գալիս գիշերվայ 9 ժ. 23 ր. (10 ժ. 21 ր.), հասնում է Թիֆլիս ցերեկվայ 10 ժ. 10 ր. (11 ժ. 8 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից ցերեկվայ 10 ժ. 51 ր. (11 ժ. 49 ր.), հասնում է Բաքու առաւօտեան 5 ժ. 8 ր. (6 ժ. 6 ր.)։

Մարդատար գնացք Բաթումից դուրս է գալիս առաւօտեան 9 ժ. 39 ր. (10 ժ. 37 ր.), հասնում է Թիֆլիս երեկոյեան 10 ժ. 3 ր. (11 ժ. 1 ր.), դուրս է գալիս Թիֆլիսից երեկոյեան 10 ժ. 34 ր. (11 ժ. 32 ր.), հասնում է Բաքու ցերեկվայ 3 ժ. 2 ր. (4 ժ.)։

Փոստատար գնացք դուրս է գալիս Թիֆլիսից դէպի Երևան երեկոյեան 11 ժ. 32 ր. (12 ժ. 30 ր.), հասնում է Երևան 5 ժ. 14 ր. (6 ժ. 12 ր.), հասնում է Կարս 2 ժ. (2 ժ. 58 ր.)։

Փոստատար գնացքը Կարսից դուրս է գալիս ցերեկվայ 3 ժ. 57 ր. (4 ժ. 55 ր.), հասնում է Ալէքսանդրոպոլ երեկոյեան 7 ժ. (7 ժ. 58 ր.), Երևանից դուրս է գալիս 11 ժ. 6 ր. (12 ժ. 4 ր.), հասնում է Թիֆլիս առաւօտեան 5 ժ. 11 ր. (6 ժ. 9 րոպէին)։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր բացի կիրակի օրերից։

ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզուղեա. հիւանդ.

ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մորթու, վեներական և վիրաբուժութիւն։

Զ. Ի. ԲԱՐԽՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.

Կ. Ի. ԳՋԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երկուշ. չորեք. ուրբաթ։

Ա. Գ. ԿԱՐԱԳԵՈԶԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երեքշ. հինգշ. շաբաթ։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. ՌՕՍՏՕՄԲԷԿՈՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. մորթու և վեներական հ.

Լ. Վ. ԲՈՐՑՈԼԴ—7—6 ժ. նեարդային (ելեկտրաբույժ) ներքին և վեներական հ.

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇԵՐԲԻՆԻՆԱ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։

Գ. Ա. ԹԱՐԽԱՆԵԱՆՑ—7½—8 ժ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—8—8½ ժ.

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (Կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Օ. Ց. ԱՌՎԱՆԻՑԵԿԻ—ատամ. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. գիշեր 11—1 ժ.։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
բժշկապետ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

Թաւրիզի Բերդաթաղի դպրոցների համար հարկաւոր են

ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ
կամ
ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐ

Կրօնի, հայոց լեզուի, ռուսերէնի, ֆրանսերէնի (6 դաս), թուաբանութեան, ընդհանուր պատմութեան ու աշխարհագրութեան և այլն։ Իւրաքանչիւրը կունենայ 24 դաս՝ հերթական վերակացութեամբ։ Դասագրին՝ առաջնակարգ տարկաների համար տասը թուման, իսկ երկրորդականներին՝ ութ թուման։ Ճեմարանաւարտներին երեսուն թուման յաւելում։

Դիմել Թաւրիզ տեսուչ Ալէքսանեանին։
2—2

ОБЪЯВЛЕНІЕ

ТРЕБУЕТСЯ учитель для преподаванія въ четырехъ одноклассныхъ училищахъ уроковъ армянскаго языка за годовую плату 720 р. За болѣе подробными свѣдѣніями обращаться въ Свято-Крестовское городское общественное управленіе. Городъ Св. Креста, Ставропольской губ. 2—3

Թիֆլիսի ժողովարանի թատրոնասէրների խմբի մասնաժողովը, զբաղված լինելով առաջիկայ սեզոնի համար ռեպերտուար կազմելու գործով խնդրում է հայ հեղինակներին և թարգմանիչներին ուղարկել իրանց աշխատութիւնները հանդերձ պայմաններով, հետևեալ հասցէով.
Петербургская ул. З. Д. Мамулову, собств. домъ. 3—3

ՕԱՂԿԱՑ-Օ-ԴԸ-ԿՈԼՈՆ

ԲՐՕԿԱՐ և ԸՆԿ.-ից

Հռչակված

ՑԱՅԿՈՒԹԵԱՄԲ ՋՈՒՐԻ ՄՐՑՈՒ.

GRAND PRIX

Բարձրագոյն պարգև. Փարիզ 1900 թ.

(Метцль.) 148,196
(5 ա. ամս.) 1—10

Մի փորձված

Խմբապետ,

որ կազմում է եկեղեցական քառաձայն և եռաձայն (Եկմալեանի պարտիտուրայով) խառն խմբեր, դասեր աւանդել երաժշտական թէորիայից—կարող է պաշտօն ունենալ միայն հիւսիսային Կովկասի և Ռուսաստանի ներքին քաղաքներում։

Դիմել՝ г. Старый-Крымъ (Таврическій) А. М. Тумаñянцу. 2—5

Լոյս տեսաւ

Բժշկ. Վահ. Արծրունու

Ա Ղ Ջ Ի Կ

պատկերներով

(Առողջապահական և բարոյագիտական էտիւդ)

Գինն է 60 կ.

Դիմել՝ Թիֆլիս, «Գուտենբէրգ» գրախանութին։
2—5

ՇՈՒՇՈՒՄ

Առաջիկայ սեպտեմբերի 1-ից կը ընդունվեն «ՆԱԽԼԷԲՆԻԿՆԵՐ» (հասակաւորներից—ուսուցիչներ և այլք)։ Պայմանների մասին դիմել ոչ ուշ քան օգոստոսի 15-ը. Шуша, Е. Теръ-Мартиросянцъ. 2—8

ԳՐՈՎԱՆԻ ԷԼԷԿՏՐԱԿԱՆ ԼԱՄՊԱ «ԷՆԷՐԳԻԱ»

մինչև 7000 մոմի լուսաւորութեամբ։ Անհրաժեշտ առարկայ ամեն մի տան մէջ։ Գինը 1 ր. 50 կոպ.։ Պահեստի բատարէա—60 կոպ.։ Առևտրականներին զիջում կը լինի։

Թիֆլիս—Կ. Բօբիլեվ
Ալէքսանդրեան այգու հանդէպ։ 3—3

Օգոստոսին Աստրախանում բացվելու է

ԳՐՔԵՐ ՎԱՃԱՌԵԼՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

գրավաճառանոց։ Դիմում ենք մեր հեղինակներին, թարգմանիչներին, ձեռնարկներ կազմողներին և հրատարակիչներին—ցանկացողները թող ուղարկեն իրանց աշխատութիւնները ու հրատարակութիւնները վաճառելու, յայտնելով իրանց պայմանները գնըջի մասին։

Հասցէն. Астрахань. „Товорищество книжной Торговли“, Московская ул. д. Ханъ. Багирова. 5—5

Ներսիսեան դպրոցն աւարտած մի երիտասարդ ուսուցչական պաշտօն է որոնում Գաւառականում։ Դիմել Одесса, К. Абіянцу. 4—4

ԲԺՇԿԱԳԵՏ

Ա. Յ. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

ամառը ընդունում է հիւանդներ Պետրիգօրսկում։

Армянская ул,. д. Паджановой.
(չ. ո.չ.) 19—20

Շ Ո Ւ Շ Ո Ւ Մ

պարապում եմ հոգևոր դպրոց մտնող և վերաքննութիւն ունեցող աշակերտների հետ։

5—6 Լևոն Յովսէփեան

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ՕՐ. Ս. ՃԵՐՄԱՋԵԱՆԵԱՆ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՄԱՆԳԼԻՍՈՒՄ,
ՀԱՍԱՆ-ՋԱԼԱԼԵԱՆԻ ԱՄԱՐԱՆՈՑՈՒՄ
98—105

ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Թիֆլիս, Միքայէլեան փողոց, № 161.

Պարապմունքները կը սկսվեն սեպտեմբերի 10-ին։ Դասընթացը կիսամեայ է. Մասնակիցների կազմը—յաւելեալ մասնագէտներից։ Կուրսերին կից կան ասպարեզների մասնաճիւղեր, դրամատան և բէւրօ. Ընդունվում են երկու սեռի անձինք։ Դրագիրը—Ս. Պետերբուրգի կուրսերի նման։ Դասաւանդութիւններ. աշխարհագրութիւնից, առևտրական տնտեսագիտութիւնից, հաշւապահութեան գանազան ձևերից—բանկային, երկաթուղային, պետական, խմիչքների ակցիզի վաճառման, գործարանային և այլն։ Խնդիրներ ընդունվում են մինչև սեպտեմբերի 10-ը կուրսերի դիւանատանը։ Միքայէլեան փողոց, № 161, առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև ժամի 1-ը և երեկոյեան 5—8-ը։

Հիմնադիր Ի. Բրօն Ֆօն Բրէններ։

Ե. Հ. Կ. 1—15

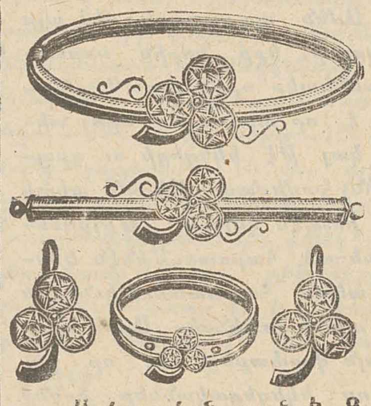

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԸՆԾԱՑ ԿԱՆԱՆՑ, 56 պրօբի մաքուր ոսկուց ամբողջ գարնիտուրը 15 ռուբլի։

1) ՈՍԿԵԱՑ ԱՊԱՐԱՆՋԱՆ, բաղկացած հաստ ոսկեայ օղակից, որի վրա հագցրած է ՏՐԷՖ երեք արհեստական ադամանդներից, I տեսակի, մասնագէտներն անգամ դժուար կարող են զանազանել իսկական ադամանդներից։

2) ՊԱՐԱՆՈՑԻ ԲՕՐՈՑ, նոյն ձևի։

3) ՄԻ ԶՈՅԳ ԳԻՆՏ, նոյն ձևի, ոսկեայ։

4) ՄԱՏԱՆԻ ՈՍԿԵԱՑ, նոյն ձևի, ուղարկվում է վերադիր վճարով, առանց զրաւականի։

Պահանջները ուղղել—կենտրոնական գործարանային պահեստ ժամացոյցների և ոսկեայ իրերի։

Առևտրական տուն Ի. Գ. Շամիսօ և ընկ. Օդեսսա։ (Торговый домъ І. Г. Шамиссо и К-о., Одесса).

Նոյն տեսակ գարնիտուրներ աւելի հաստ—20 ռուբլի և 25 ռուբլի։

(Метц. 41037) 1—1

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Ե Ր Կ Ո Ւ Ս Ե Ռ Ի Ա Ն Ձ Ա Ն Ց Հ Ա Մ Ա Ր

(Тифлисъ, Сололаки, Лермонтовская ул., № 9)

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշւապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատեստատներ։

Աւանդելի առարկաները սրանք են՝ 1) Առևտրական Տնտեսութիւն. 2) Առևտրական թուաբանութիւն. 3) Հաշւապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային). 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա. 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Առևտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն և 7) Գեղագրութիւն, վատ ձեռքի ուղղելը։

Զրի ուսուցումն ցանկացողներին գրող մեքենայի վրա։ Պարապմունքները կուրսերում լինում են ամեն օր։

Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից, ամենայն օր, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 12-ը, և երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Ալէքսանդր Փրիդօնովի տանը № 9, Սերգիեվսկայա և Լերմօնտովսկայա փողոցների անկիւնում։ Ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիաբար կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу. (չ. կ.) 13—25

ՆԷՕՊՈԼԴ ՆԷՅՇԷԼԼԵՐ

առևտրական տունը բաց է անում օգոստոսի միջին թւերին Երևանեան հրապարակի վրա, քաղաքային կրեդիտային ընկերութեան տան մէջ **ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՌԷՏԻՆԻ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ ՊԱՀԵՍՏ** և արտասահմանեան ու ռուսական արտադրութեան կաշուեղէն ապրանքների վաճառումն։

(Օգոստոսի 2, 3, 6, 8, 10 12 և 15) 3—7

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ

Միքայէլեան փողոց, № 161.

Աչքի առաջ ունենալով Թիֆլիսի գործակատարներից մի քանիսի շատ անգամ կրկնված խնդիրը՝ հնարաւորութիւն տալու նրանց առևտրական գիտութիւններ ձեռք բերել՝ Դասարանների Վարչութիւնը, կամենալով բաւարարութիւն տալ նրանց ցանկութեան, բաց է անում այս օգոստոս ամսի 15-ից կ օ ն տ օ ր ա կ ա ն գ ո ր ծ ի երեկոյեան կուրսեր հետևեալ ծրագրով.

1) Առևտրական հաշւապահութիւն։
2) Թուաբանութիւն հաշւէցոյցի վրայ։
3) Առևտրական հաշւարարութիւն։
4) Առևտրական թղթերի—հաշիւների, ֆակտուրների կազմութիւն և այլն։
5) Գործակատարների պարտականութիւնները հասարակութեան և խանութատիրոջ վերաբերմամբ։

Կուրսերում ընդունվում են ամեն հասակի գրագէտ գործակատարներ։

Պարապմունքները տեղի կունենան երեկոները, 8½—10 ժամը, 5 ռուբլի վարձով կամ 40 ռուբլի տարեկան։

Գրվել կարելի է միայն մինչև օգոստոսի 15-ը Դասարանների դիւանատանը (Միքայէլեան փող. № 161) իւրաքանչիւր օր, 8½ ժամից մինչև 10 ժամը երեկոյեան, կամ բեռների տեղափոխութեան ռուսական ընկերութեան գրասենեակում, Տէր-Յարութիւնեանի մօտ։

5—10 Հիմնադիր Ի. Բրօն-Ֆօն-Բրէնէր

Ղօշավանքի „ՏԱՅԼԱՐ“ անուանված 600 դեսեատին վարելահողերը և արօտատեղերը կապալով տալու համար յունիսի 7-ին նշանակված աճուրդը և 9-ին կրկնաճուրդը չը կայանալու պատճառով, Հայոց հոգևոր կառավարութեան ատեանում նշանակված է ամսիս 26-ին, առաւօտեան ժամը 12-ին նոր ԱՃՈՒՐԴ և 28-ին ԿՐԿՆԱՃՈՒՐԴ՝ նոյն հողերը կապալով տալու համար։ Ցանկացողները պայմանների մասին կարող են դիմել ատեանին ամենայն օր։

4—8 Անդամ հոգևոր կառավարութեան՝ Մինաս ա. քահ. Տէր-Պետրոսեան